

Аннотація

Рассмотрены особенности оборота земель сельскохозяйственного назначения. Обращено внимание на механизм экономико-землеустроительной оптимизации сельскохозяйственного землепользования. Обоснованно формирование организационных предпосылок ипотечного кредитования сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Ключевые слова: ипотечное кредитование, оборот земель, залог, земли сельскохозяйственного назначения, сельскохозяйственные товаропроизводители.

Annotation

The features of turn of earths of the agricultural setting are considered. Attention is paid to the mechanism of the economic land use organization and optimization of the agricultural land-tenure. The forming of organizational pre-conditions of the mortgage crediting of agricultural commodity producers is grounded.

Key words: mortgage crediting, turn of land, mortgage, lands of the agricultural setting, agricultural commodity producers.

УДК 658.14

Кучерова Г.Ю.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя)

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Ринкова економіка формує жорсткі умови існування та розвитку підприємств. Для підтримки своєї конкурентної позиції на ринку підприємства постійно вдосконалюють та розвивають інноваційну складову своєї діяльності, основою якої є її фінансове забезпечення. Задача інноваційного менеджменту полягає у визначенні оптимальних джерел та обсягів фінансування, що є основою сталого інноваційного розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням способів, форм, методів і фінансування інноваційної діяльності займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: І. Алексєєв, Х. Барнет, Є. Бойко, О. Василик, Є. Вітте, В. Геєць, М. Долішній, П. Друкер, О. Кириленко, М. Козоріз, М. Кондратьєв, М. Крупка, А. Кузнєцова, О. Кузьмін, О. Лапко, С. Онишко, В. Опарін, А. Пересада, Л. Примостка, Р. Солоу, Р. Фатхутдинов, Л. Федулова, Д. Черваньов, А. Чухно, Л. Шабліста, Й. Шумпетер, А. Шпідгофф, С. Юрій та інші. Проте, недостатньо уваги приділено саме фінансуванню інноваційної діяльності підприємств, що обумовило вибір теми дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка підходів щодо оптимізації фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні у вітчизняній та зарубіжній літературі існує багато визначень терміну «інноваційна діяльність». Різноманіття тлумачень цієї категорії пояснюється її багатогранністю та вагомістю для сталого розвитку економіки. Так, наприклад, Голубченко А. А. вважає, що інноваційна діяльність підприємств є прогресивною формою їх розвитку, яка дозволяє досягти довгострокових конкурентних переваг, підвищити науково-технічний рівень виробництва та ефективність використання ресурсів підприємства [1].

Аніловська Г. Я. підкреслює більш детально багатогранність цієї категорії, а саме: «інноваційна діяльність – це складна динамічна система дій і взаємодії різних методів, факторів і органів управління, що займаються науковими дослідженнями, створенням нових видів продукції, удосконаленням обладнання і предметів праці, технологічних процесів і форм, організації виробництва на основі найновіших досягнень науки і техніки; плануванням, фінансуванням і координацією науково-технічного прогресу; удосконаленням економічних важелів і стимулів; розробкою системи заходів по регулюванню комплексу взаємообумовлених заходів, направлених на прискорення інтенсивного розвитку науково-технічного прогресу і підвищення його соціально-економічної ефективності» [2].

А. Кузнєцова і Г. Возняк характеризують інноваційну діяльність як складну динамічну систему, що ґрунтується на комплексі фінансово-економічних важелів і стимулів, яка поєднує технологічні процеси та форми організації виробництва на основі найновіших досягнень науки і техніки із формами їх багатостороннього фінансування [3].

Інноваційна діяльність – діяльність, спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок з метою задоволення потреб суспільства у нових, конкурентоздатних товарах і послугах [4].

Інноваційна діяльність – це особливий інструмент підприємств, який надає наявним ресурсам нової якості, що сприяє збільшенню прибутку [5].

Тобто, вчені підкреслюють вагомe значення інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання, та більш, або менш розкривають її сутність у своїх визначеннях як базової складової механізму сталого інноваційного розвитку.

Зінько Н. Я. [6] відзначає, що поняття «фінансування» та «фінансове забезпечення» досить близькі, проте «фінансове забезпечення» означає більшою мірою пошук та вибір джерел фінансових ресурсів, а «фінансування» передбачає власне процес використання даних фінансових ресурсів.

Розрізняють наступні форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств: власне фінансування, позикове фінансування, державне фінансування. До власних джерел фінансування відносять: статутний капітал; кошти від емісії цінних паперів; нерозподілений прибуток; резервний та інші фонди. До позикових джерел відносять: лізинг, кошти наукових фондів, спонсорські кошти, банківські кредити, позикові кошти від розміщення на біржовому та позабіржовому ринках випущених облігацій підприємства, венчурне фінансування тощо. Державне фінансування відбувається шляхом застосування методів прямої фінансової підтримки, що містять цільове безповоротне фінансування, державне замовлення, державне кредитування, державне гарантування, та методів непрямого стимулювання інноваційної активності: податкова, кредитна, митна, амортизаційна політики [6].

В умовах жорсткої конкурентної боротьби актуальним питання залишається обґрунтування вибору джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств.

А. Пересада, А. Давидов, В. Кузьмінський [7] при виборі джерела фінансування дотримуються критерію мінімізації його вартості, тобто:

$$\begin{aligned} B_i &\rightarrow \min \\ Q_i &\leq Q_i^n \\ \sum_{j=1}^n Q_j &= V \end{aligned} \quad (1)$$

де B_i - вартість i -го джерела;

Q_i - обсяг капіталу, який фактично залучають з i -го джерела;

Q_i^n - граничний обсяг капіталу, який залучають з i -го джерела;

V - загальний обсяг капіталу, необхідного для реалізації інвестиційного проекту;

n - кількість джерел фінансування.

На наш погляд, оптимізація за одним критерієм не надасть бажаного результату. Вартість джерела фінансування з часом може зростати, що необхідно враховувати в розрахунках.

В. В. Ковальов, Є. Брігхем, Л. Гапенські та ін. [8] вважають, що відштовхуватись необхідно від структури вже сформованого на підприємстві капіталу. Тобто, необхідно проаналізувати структуру джерел фінансування, за якою підприємство ефективно функціонувало, та дотримуватись цього еталону.

Проте, на результат інноваційної діяльності підприємства впливає не тільки структура джерел фінансування, а й багато інших факторів, тому цей підхід є досить суперечливим.

В. Г. Федоренко та Ю. Б. Пінчук [9] пропонують при виборі джерела фінансування інноваційної діяльності спиратись на рівень ефекту та ефективності від його використання. Так, ефект від використання i -того джерела фінансування інноваційної діяльності визначають за формулою:

$$E_i = r_{\text{еф.і}} - r_{\text{еф.мін.}} \quad (2)$$

де $r_{\text{еф.і}}$ – ефективна відсоткова ставка за весь термін інноваційного проекту i -того джерела;

$r_{\text{еф.мін.}}$ – мінімальна ефективна відсоткова ставка з сукупності джерел.

Розрахунок ефективної відсоткової ставки за кожним джерелом пропонується здійснювати так:

$$r_{\text{еф.і}} = \frac{\sum_{K=1}^K r_{\text{еф}}}{K} \quad (3)$$

де K – кількість використовуваних джерел фінансування.

Ефективність від використання джерела розраховується за формулою:

$$E_{\phi} = \frac{(r_{\phi} - r_{\phi \min})}{r_{\phi \min}} \quad (4)$$

Вважаємо, що вирахування мінімальної ефективної відсоткової ставки і-того джерела з сукупної за весь період не дає отримати дійсну ефективну відсоткову ставку і-того джерела. Критичні значення (min, max) показника змінюються на кожному етапі інноваційної діяльності під впливом багатьох факторів, тому результативна ефективна ставка і-того джерела не може врахувати ці зміни за весь період. На наш погляд, доречно було б із сукупної ефективної ставки за весь період вирахувати ефективну середню ставку, що дасть можливість знизити вплив факторів у кінцевому результаті.

В. Г. Чабан [10] пропонує наступний підхід щодо умови і обмеження вибору джерела фінансування для продуктивних і техніко-технологічних інноваційних проектів, що базується на розрахунку чистої теперішньої вартості та внутрішньої норми рентабельності інноваційного проекту:

$$\begin{cases} NPV_{in} \rightarrow \max \\ WACC < IRR \\ T_{ЗК} \geq T_{БО} \\ \sum C_{ЗК i(t)} \geq \Pi B_{in}(t), \end{cases} \quad (5)$$

де NPV_{in} – чиста теперішня вартість інноваційного проекту;

IRR – внутрішня норма рентабельності інноваційного проекту;

T_{ЗК} – загальний термін залучення капіталу із одного або декількох джерел;

T_{БО} – плановий термін досягнення беззбиткового обсягу продажів інноваційної продукції;

C_{ЗК}(t) – сума коштів з різних джерел, доступна в період часу t;

ΠB_{in}(t) – постійні витрати інноваційного проекту в період часу t.

Доречно було б врахувати і змінні витрати інноваційного проекту, оскільки ця складова також впливає на кінцевий результат.

Умови та обмеження вибору джерел фінансування для організаційно-управлінських інновацій визначаються як:

$$\begin{cases} E_{TB} \rightarrow \max \\ WACC \rightarrow \min \\ \sum C_{ЗК i(t)} \geq \Pi B_{in}(t), \end{cases} \quad (6)$$

де E_{ТВ} – заощадження трансакційних витрат в результаті впровадження організаційно-управлінських інновацій.

Умови та обмеження вибору джерел фінансування для соціальних інновацій визначаються наступним чином:

$$\begin{cases} WACC \rightarrow \min \\ \sum C_{ЗК i(t)} \geq \Pi B_{in}(t). \end{cases} \quad (7)$$

Даний підхід не враховує, що вартість джерел фінансування інноваційної діяльності може змінюватись. До того ж, певні джерела безпосередньо залежать від економічних чинників і тому обов'язково зміняться разом із ними, а інші залежать не напямую, тому певний період будуть залишатися на початковому рівні. Тобто, необхідно враховувати ризик вартісних змін джерел фінансування інноваційної діяльності.

В даному випадку мірою ризику може виступати розмах варіації та середнє квадратичне відхилення NPV:

$$V_{NPVi} = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^n (NPV_i - \overline{NPV})^2}}{\frac{n}{\overline{NPV}}} \times 100\%, \quad (8)$$

де V_{NPV_i} – коефіцієнт варіації приведеної чистої вартості кожного із джерел фінансування інноваційної діяльності підприємства;

NPV_i – приведена чиста вартість кожного із джерел фінансування інноваційної діяльності підприємства;

$\overline{NPV_i}$ – середнє значення приведеної чистої вартості кожного із джерел фінансування інноваційної діяльності підприємства.

Тобто, для врахування цінового ризику при фінансуванні інноваційної діяльності оптимізацію необхідно проводити за наступних умов та обмежень:

$$\begin{cases} NPV_{in} \times V_{NPV} \rightarrow \min \\ WACC < IRR \\ T_{ЗК} \geq T_{БО} \\ \sum C_{зкi(t)} \geq \Pi B_{in(t)} + 3B_{in(t)} \end{cases} \quad (9)$$

де $3B_{in}(t)$ – змінні витрати інноваційного проекту в період часу t .

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи тлумачення інноваційної діяльності провідних науковців, визначаємо її базовою складовою механізмом сталого інноваційного розвитку. Фінансування передбачає процес використання фінансових ресурсів, а фінансове забезпечення – пошук та вибір джерел фінансових ресурсів. Розрізняють наступні форми фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств: власне фінансування, позикове фінансування, державне фінансування. При оптимізації джерел фінансування науковці дотримуються критерію мінімізації його вартості та ефективності його використання. Проте розглянуті підходи не враховують вплив зміни вартості джерел фінансування. Мірою цінового ризику може виступати розмах варіації та середнє квадратичне відхилення NPV кожного із джерел фінансування інноваційної діяльності підприємства. Оптимальне поєднання усіх форм фінансування дає можливість сформувати ефективну стратегію фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Бібліографічний список

1. Голубченко А. А. Инвестиционная деятельность в сфере инноваций / А. А. Голубченко // Экономика. Менеджмент. Підприємництво : [зб. наук. праць Східноукраїнського державного університету]. – Луганськ : СДУ, 2000. - № 1 (1). – С. 77-80.
2. Аніловська Г. Я. Інтеграція України у світове господарство / Г. Я. Аніловська // Фінанси України. – 2003. – № 10. – С. 6-9.
3. Голляк Ю. Б. Інноваційні перетворення української економіки в контексті міжнародної конкуренції / Ю. Б. Голляк // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - № 7. - С. 43-56.[
4. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : [навч. посіб.] / С. В. Онишко, Т. В. Паєнко, К. І. Швабій. – Київ : КНТ, 2008. – 255 с.
5. Порохня В. М. Моделювання впливу інтелектуального капіталу на інноваційний розвиток підприємства : [монографія] / В. М. Порохня, В. О. Лось. – Запоріжжя : КПУ, 2010. – 176 с.
6. Зінько Н. Я. Удосконалення банківського та небанківського фінансування інноваційної діяльності в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 / Н. Я. Зінько. – Львів, 2007. – 198 с.
7. Дорошенко Т. Формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів на підприємстві / Т. Дорошенко // Фінанси України. - 2002. - № 9. - С. 134-137.
8. Бріггем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Бріггем ; [пер. з англ.]. – К. : Молодь, 1997. – 1000 с.
9. Федоренко В. Г. Удосконалення структури фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств / В. Г. Федоренко, Ю. Б. Пінчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. - № 17. – С. 3-5.
10. Чабан В. Г. Вибір джерела фінансування інноваційної діяльності / В. Г. Чабан // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. - №4. – С. 61-64.

Анотація

Узагальнено тлумачення інноваційної діяльності та визначено її базовою складовою механізмом сталого інноваційного розвитку. Проведено оцінку підходам щодо оптимізації

фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств та визначено напрямки їх удосконалення.

Ключові слова: оптимізація, фінансування, фінансове забезпечення, інноваційна діяльність, джерело, вартість, ефективність, ефект, ризик, витрати.

Аннотація

Обобщено толкование инновационной деятельности и определено ее как базовая составляющая механизма стабильного инновационного развития. Проведена оценка подходов по оптимизации финансового обеспечения инновационной деятельности предприятий и определены направления их усовершенствования.

Ключевые слова: оптимизация, финансирование, финансовое обеспечение, инновационная деятельность, источник, стоимость, эффективность, эффект, риск, затраты.

Annotation

Interpretation of innovative activity is generalized and certainly her by the base constituent of mechanism of steady innovative development. Evaluation of approaches to optimize the financial support of innovation in enterprises and identify areas of improvement.

Key words: optimization, financing, financial security, innovation, power, cost, effectiveness, impact, risk, costs.

УДК 658.562.014.1:338:656.8

Станкевич І.В.,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту та маркетингу,
Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова,
Поліщук І.І.,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту,
Вінницький фінансово-економічний університет

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ

Постановка проблеми. Для поштового зв'язку, що має інфраструктурний характер, якість роботи має особливо важливе значення. При цьому, основним моментом в якості роботи підприємства поштового зв'язку є розроблення, запровадження та сертифікація системи управління якістю (надалі – СУЯ) на відповідність міжнародним стандартам ISO серії 9000. Сертифікація СУЯ не лише підтверджує виконання вимог стандарту ДСТУ ISO 9001:2009 [1] підприємством і характеризує якість продукції, що випускається, але і робить позитивний вплив на функціонування підприємства в цілому.

Процедура розроблення, запровадження та сертифікації СУЯ має бути стратегічним рішенням будь-якої організації, в тому числі і підприємства поштового зв'язку.

При цьому, в першу чергу, керівництвом підприємства повинна бути визначена необхідність та доцільність розроблення СУЯ, зокрема економічна ефективність її сертифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розроблення, запровадження та оцінювання ефективності СУЯ завжди цікавили, як науковців-теоретиків, так і науковців-практиків, зокрема, таких як, Байцар Р. [2], Бєлих Т. А. [3], Бичківський Р. В. [4; 5], Віткін Л. [6], Гамула П. Г. [4], Глухова О. І. [7], Орлов П. А. [8] та ін. Дослідження даних вчених присвячені вирішенню проблем, пов'язаних із функціонуванням СУЯ на підприємствах різних сфер діяльності, за виключенням галузі зв'язку.

Управління якістю послуг зв'язку досліджується у роботах таких вчених, як: Борисевич Є. Г. [9], Борщ В. І. [10], Буряк В. Г. [9; 11], Гранатуров В. Г. [12], Губін Н. М. [13], Кузовкова Т. О. [14], Орлов В. М. [15], Стрельчук Є. М. [9; 11] тощо. Проте дані наукові дослідження вирішують переважно організаційно-економічні аспекти проблеми управління якістю послуг зв'язку. Проблема розроблення, запровадження та сертифікації СУЯ розглядається лише тезово. Зокрема відсутні праці, щодо оцінки економічної ефективності запровадження та сертифікації СУЯ саме підприємств поштового зв'язку, що зумовлює актуальність даної теми.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування, на основі раніше проведених окремими авторами досліджень, методичного підходу до кількісної оцінки ефективності запровадження та сертифікації СУЯ підприємства поштового зв'язку.